

Message for World Theatre Day 2020 by Shahid NADEEM

Shahid Nadeem, Pakistan

(text original en anglès, traducció al català de Teatre Municipal de l'Escorxador de Lleida)

El Teatre com a santuari

És un gran honor per a mi escriure el missatge del Dia Mundial del Teatre 2020. És un sentiment humil, però també és una sensació emocionant que el teatre pakistanès i el mateix Pakistan hagin estat reconeguts per l'Institut Internacional del Teatre, l'ens mundial de teatre més influent i representatiu dels nostres temps. Aquest honor és també un homenatge a Madeeha Gauhar, icona del teatre i fundador del Teatre Ajoka, també el meu company de vida, que va morir fa dos anys. L'equip de l'Ajoka ha recorregut un llarg i dur camí literalment del carrer al teatre. Però aquesta és també la història de molts grups de teatre, n'estic segur. Mai no és una navegació fàcil ni suau. Sempre és una lluita.

Vinc d'un país predominantment musulmà, que ha vist diverses dictadures militars, l'horrible atac d'extremes religiosos i tres guerres amb l'Índia veïna, amb qui compartim milers d'anys d'història i patrimoni. Avui dia encara vivim amb por d'una guerra real amb el nostre veí bessó, fins i tot una guerra nuclear, ja que els dos països tenen armes nuclears.

De vegades diem en broma "els mals moments són un bon moment per al teatre". No hi ha cap mena de desafiaments a afrontar, contradiccions a exposar i *statu quo* a subvertir. El meu grup de teatre Ajoka i jo fa més de 36 anys que caminem per aquesta zona. De fet, és com ser a la corda fluixa: mantenir l'equilibri entre l'entreteniment i l'educació, entre buscar i aprendre del passat i preparar-se per al futur, entre expressió lliure creativa i espectacles aventurers amb discurs, entre teatre socialment crític i econòmicament viable, entre arribar a les masses i ser avantguardista. Es pot dir que un creador de teatre ha de ser un bruixot, un mag.

Al Pakistan, hi ha una divisió clara entre allò sagrat i allò profà. Per a allò profà, no hi ha lloc per als interrogatoris religiosos, mentre que per al que és sagrat, no hi ha possibilitat de debat obert ni idees noves. De fet, els sectors conservadors consideren l'art i la cultura fora de límits per als seus "rituals sagrats". Per tant, el terreny de joc dels artistes d'escena ha estat com una cursa d'obstacles. Primer han de demostrar les seues credencials com a bons musulmans i ciutadans complaents i, a més, intentar establir que la dansa, la música i el teatre estan "permeses" a l'Islam. Per tant, un gran nombre de musulmans observants s'han mostrat reticents a adoptar les arts escèniques, tot i que els elements de la dansa, la música i el teatre estan incrustats en la seua vida quotidiana. I després ens vam topar amb una subcultura que tenia el potencial de portar sagrat i profà al mateix escenari.

Durant el domini militar al Pakistan a la dècada de 1980, la companyia Ajoka va ser creada per un grup de joves artistes que van desafiar la dictadura mitjançant un teatre de dissidència social i políticament agosarat. Van descobrir que els seus sentiments, la seua ira, la seua angúnia, havien estat sorprenentment expressats per un bard sufí, que va viure fa uns 300 anys, el gran poeta Bulleh Shah. Ajoka va pensar que podia fer declaracions políticament explosives a través de la seua poesia, tot desafiant una autoritat política corrupta i un gran ordre religiós. Les autoritats ens podrien prohibir o desterrar a nosaltres, però no al venerat i popular poeta sufí Bulleh Shah. Vam descobrir que la seua vida va ser tan dramàtica i radical com la seua poesia, cosa que li havia valgut la fàtua i el desterrament. Després vaig escriure *Bulha*, una obra de teatre sobre la vida i la lluita de Bulleh Shah. *Bulha*, com es refereix amorosament a les masses de tot el sud d'Àsia, provenia d'una

tradició dels poetes punjabi sufis que desafiaven sense por l'autoritat dels emperadors i dels demagogs clericals, a través de la poesia i la seua pràctica. Van escriure en l'idioma de la gent i sobre les aspiracions de les masses. En música i dansa, van trobar els camins per aconseguir una associació directa entre l'ésser humà i Déu, tot obviant amb menyspreu, els intermediaris religiosos explotadors. Van desafiar les divisions de gènere i classe i van mirar al planeta amb meravella, com a manifestació del Totpoderós. L'Arts Council de Lahore va rebutjar el guió en considerar que no es tractava d'una obra de teatre, sinó simplement d'una biografia. Tanmateix, quan l'obra es va representar en un espai alternatiu, a l'Institut Goethe, el públic va veure, comprendre i apreciar el simbolisme de la vida i la poesia del poeta del poble. S'identificaven plenament amb la seua vida i el seu temps i veien els paral·lelismes amb les seues pròpies vides i temps.

Aquell dia l'any 2001, va néixer un nou tipus de teatre. La música Qawwali devocional, el ball del sufi Dhamal i la recitació inspiradora de poesia, fins i tot el cantant de Zikir meditatiu, van esdevenir parts de l'obra. Un grup de *sikhs* que eren a la ciutat per assistir a una conferència de Punjabi i havien aparegut per veure l'obra, van envair l'escenari al final, abraçant i besant els intèrprets i plorant. Van compartir l'escenari per primera vegada amb els punjabis musulmans després de la divisió de l'Índia el 1947, que havia donat com a resultat la partició del Punjab entre dos estats. Bulleh Shah els era tan estimat com als punjabis musulmans; perquè els sufis transcendeixen les divisions religioses o comunitàries.

A aquesta memorable estrena la va seguir l'odissea índia de Bulleh Shah. Primer, una gira pionera per la part de l'Índia del Punjab, *Bulha* es va representar per tot el llarg i ample del país, fins i tot en els moments de tensions més greus entre els dos estats i en llocs on el públic no coneixia ni una sola paraula de punjabi, però els encantava cada moment de la peça. Mentre les portes per al diàleg polític i la diplomàcia es tancaven, les portes de les sales del teatre i el cor del públic indi continuaven obertes. Durant la gira Ajoka pel Punjab indi el 2004, després d'una actuació amb molt bona acollida per un públic rural de milers de persones, un ancià va adreçar-se a l'actor que feia el paper del gran sufi. El vell anava acompanyat d'un jove. "El meu nét està molt malament; si us plau, li aniria bé una benedicció." L'actor es va sincerar i va dir: "*Babaji*, jo no sóc Bulleh Shah, només sóc un actor que interpreta aquest paper". El vell va començar a plorar i li va dir: "Si us plau, beneïu el meu nét, sé que es recuperarà, si ho feu." Li vam suggerir a l'actor que li concedís al vell el seu desig. L'actor va fer una benedicció sobre el jove. El vell va quedar satisfet. Abans de marxar, va dir aquestes paraules: "Fill, no ets actor, ets una reencarnació de Bulleh Shah, el seu avatar". De sobte, va néixer un nou concepte d'actuació, de teatre, on l'actor es converteix en la reencarnació del personatge que està retratant.

En els 18 anys de gira amb *Bulha*, hem notat una resposta similar per part del públic aparentment no iniciat, per a qui la representació no és només una experiència entretinguda o estimulants intel·lectualment, sinó una trobada espiritual que commou l'ànima. De fet, l'actor que va interpretar el paper del mestre sufi Bulleh Shah, va estar tan profundament influenciat per l'experiència que ell mateix es va convertir en poeta sufi i, des de llavors, ha publicat dues col·leccions de poemes. Els intèrprets implicats en la producció expliquen que quan comença la representació senten que l'esperit de Bulleh Shah es troba entre ells i que l'escenari sembla haver estat elevat a un pla superior. Un estudiós indi que va escriure sobre l'obra va titular l'article així "Quan el teatre esdevé un santuari."

Sóc una persona laica i el meu interès pel sufisme és principalment cultural. M'interessen més els aspectes performatius i artístics dels poetes punjabi sufis, però el meu públic, que potser no és extremista o intolerant, pot tenir creences religioses sinceres. Explorar històries com la de Bulleh Shah -i n'hi ha tantes en totes les cultures- pot convertir-se en un pont entre nosaltres, els creadors de teatre i un públic poc reconegut però entusiasta. Junts podem descobrir les dimensions espirituals

del teatre i construir ponts entre el passat i el present, i donar lloc a un futur que és el destí de totes les comunitats; creients i no creients, actors i vells i els seus néts.

El motiu pel qual comparteixo la història de Bulleh Shah i la nostra exploració d'una espècie de teatre sufi és que, mentre actuem a l'escenari, de vegades ens deixem portar per la nostra filosofia del teatre, el nostre paper com a protagonistes del canvi social i, per fer-ho, deixem enrere molta gent. En el nostre compromís amb els reptes del present, ens privem de les possibilitats d'una experiència espiritual profundament commovedora que el teatre pot proporcionar. En el món actual, on la intolerància, l'odi i la violència augmenten cada vegada més, les nacions semblen estar enfrontades contra altres nacions, els creients lluiten contra altres creients i les comunitats etziben odi contra altres comunitats; i entretant els infants moren de malnutrició i les mares, durant el part per la manca de cures mèdiques oportunes, i van florint idees d'odi. El nostre planeta s'enfonsa més i més profundament en una catàstrofe climàtica i ja es poden sentir les pulsacions dels cavalls dels Quatre Cavallers de l'Apocalipsi. Hem de reomplir la nostra força espiritual; hem de lluitar contra l'apatia, la letargia, el pessimisme, l'avarícia i el menyspreu del món on vivim, del planeta on vivim. El teatre té un paper, un paper noble, per dinamitzar i mobilitzar la humanitat per aixecar-se del seu descens a l'abisme. El teatre pot erigir l'escenari, l'espai de la representació, en alguna cosa sagrada.

Al sud d'Àsia, els artistes toquen amb veneració el terra de l'escenari abans de trepitjar-lo, una tradició antiga de quan allò espiritual i cultural s'entrellaçaven. És hora de recuperar aquella relació simbiòtica entre l'artista i el públic, el passat i el futur. El fet teatral pot ser un acte sagrat i les actrius i els actors poden convertir-se en els avatars dels papers que exerceixen. El teatre eleva l'art d'actuar a un pla espiritual més alt. El teatre té el potencial d'esdevenir un santuari i el santuari un espai d'actuació.